

SOCIAL- OCH MILJÖUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Ny barnomsorgslagstiftning

1995-96

nr 3

FR nr 17

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens förslag

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar en ny barnomsorgslag som innebär rätt för alla barn under skolåldern till kommunal barnomsorg i hemkommunen. Under året före skolstarten skall alla barn ha rätt till minst 20 timmar förundervisning per vecka. Även daghem som inte drivs i kommunal regi skall under vissa förutsättningar ha rätt till samhällsstöd.

Landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet föreslås ändrad så att det inte längre krävs att en av vårdnadshavarna vårdar barnet i hemmet för att tilläggsdel skall utgå. Tilläggsdelens fulla belopp föreslås minskad från 80 procent av grunddelen till 70 procent.

Utskottets förslag

Utskottet tillstyrker landskapsstyrelsens förslag med en ändring av teknisk natur.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmän motivering

Utgående från de motiv som framförs i framställningen har utskottet funnit lagförslagen motiverade och ändamålsenliga och föreslår därför att de antas oförändrade med undantag av det tredje lagförslaget.

Detaljmotivering

3. Om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande socialvården

Eftersom den ifrågavarande lagen är upphävd genom landskapslagen den 12 december 1995 om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (101/95) konstaterar utskottet att lagförslaget måste förkastas. Sakfrågan regleras redan genom landskapsförordningen den 12 december 1995 om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 10 april 1996 inbegärt social- och miljöutskottets yttrande över framställningen.

Utskottet har i ärendet hört landskapsstyrelseledamoten Gun Carlson och professorn Christer Laurén.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Erland, vice ordföranden Harry Eriksson, samt ledamöterna Beijar, Pehrsson och Mattsson.

Ordföranden Erland och ledamoten Beijar har var för sig lämnat reservation till betänkandet.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget måtte anta de i framställningen ingående första, andra och fjärde lagförslagen oförändrade samt

att lagtinget måtte förkasta det i framställningen ingående tredje lagförslaget.

Mariehamn den 29 april 1996

Ordförande

Olof Erland

Sekreterare

Niclas Slotte

RESERVATION

Jag reserverar mig mot social- och miljöutskottets betänkande dels avseende beredningen och behandlingen av landskapsstyrelsens framställning och dels vad gäller lagförslagets innehåll.

Avsnittet om ärendets beredning och behandling har utarbetats tillsammans med utskottsledamoten Christian Beijar.

Ärendets beredning och behandling.

Principen om kommunal självbestämmanderätt och den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse kräver att kommunerna ges tillfälle att yttra sig i alla frågor som direkt berör dem.

De åländska kommunerna och berörda föreningar har inte beretts tillfälle att yttra sig över väsentliga delar i landskapsstyrelsens framställning.

I ett tidigare förslag från en referensgrupp (ÅUS 1995:20), där utlåtanden inbegärts, ingick inte lagstiftningen om stöd för vård av barn i hemmet.

Dessutom har viktiga bestämmelser i förslaget till ny barnomsorgslag, såsom målsättning och verksamhetspråk, förändrats eller tillfogats utan stöd i yttranden från berörda instanser.

Flera utlåtanden betonade dessutom att det är väsentligt med en ny remissomgång efter vidtagna förändringar med ett helhetsunderlag som innefattar förslag till förordning och ny lagstiftning om stöd för vård av barn i hemmet.

En majoritet i utskottet har beslutat att framställningen om ny barnomsorgslagstiftning skall behandlas i skyndsam ordning och att ingenting skall ändras.

Det torde vara unikt i landstingets och lagtingets historia att en ny, relativt omfattande lag föreslås bli antagen utan en reell sakbehandling.

En ansvarsfull lagstiftning bygger på att olika åsikter och värderingar ställs mot varandra och att de av folket valda representanterna försöker nå samsyn och samförstånd.

Om landskapsstyrelsens förslag till lagar bedöms som färdigbehandlade inom landskapsstyrelsen åsidosätts lagtingets roll. Behandlingen i plenum och i utskott blir en ritual utan mening och lagtingets roll som folkrepresentation och lagstiftande organ undergrävs därmed.

Barnomsorgen är ytterst viktig i vårt samhälle och den skall verka enligt lagstiftningens intentioner och bestämmelser för lång tid framåt. Därför borde lagframställningen noggrant diskuteras och prövas i utskottet. Det har inte heller framförts motiv för att lagstiftningsprocessen skall påskyndas.

Ny barnomsorgslag.

Den allmänna motiveringen borde närmare belysa samhällsutvecklingen och barns och familjers skiftande roller.

Barnens intresse, föräldrarnas valfrihet och den kommunala självbestämmanderätten som en utgångspunkt för barnomsorgen borde framhåvas.

Motiveringen borde också beröra den pedagogiska utvecklingen och en förändrad syn på kreativitet och kunskap som ger nya möjligheter för barnens utveckling, inläring och förberedelse för övergången till grundskolan.

Grundskolan kan mot den bakgrunden utvecklas med en pedagogik som mera betonar lek, fantasi och kreativitet.

Frågan om en obligatorisk, avgiftsfri förskola borde behandlas i detta sammanhang.

Mot bakgrund av den oklarhet som präglar språkdebatten på Åland borde de principiella utgångspunkterna för inläring av språk i tidig ålder klargöras.

§ 1. Begreppet "förundervisning" som preciseras i §§ 2 och 6 borde klargöras eftersom till exempel "förskola" anses omfatta undervisning och andra aktiviteter. Det är knappast rimligt att upprätthålla 20 timmar förundervisning per vecka, i det närmaste lika mycket som i grundskolans första årskurs.

§ 4. Målsättningsparagrafen innehåller en uppräkningslista av många ord, men saknar systematik, sammanhang och tillfredsställande förklaringar. Barnens inneboende förmåga och kreativitet är viktigare som utgångspunkt än de mer auktoritära målen om fostran på olika områden där föräldrarna har det huvudsakliga ansvaret.

Huvudmålet för barnomsorgen borde vara att lotsa in barnen i ett socialt sammanhang samtidigt som den intellektuella utvecklingen kan stimuleras. I motiveringarna till paragrafen borde alla barns lika rätt betonas och rätten för barn med särskilda behov att tilldelas extra resurser för verksamheten preciseras och motiveras.

§ 12. Stadgandet om språket inom barnomsorgen är oklart och öppet för vitt skilda tolkningar.

Möjligheterna till språkdusch, språkbud eller liknade metoder är beroende av definitioner och på gränsdragningen mellan språkundervisning, undervisnings--språk, språklek, språkträning eller andra begrepp som inte preciseras i lagen. Däremot möjliggör lagen till exempel obegränsad undervisning i läroämnet finska inom ramen för förundervisningen så länge undervisningsspråket, till skillnad från "läroämnesspråket", är svenska.

Paragrafen borde utformas med hänsyn till bland annat kommunernas och föräldrarnas valfrihet, barnens egen vilja samt pedagogiska överväganden vad gäller tidig inlärning och barnens motivation.

Språkfrågan är viktig och det är dålig lagstiftning att lämna fältet öppet för spekulation och tolkningar.

Landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet.

I allmänna motiveringen borde frågan om jämställdhet och social rättvisa lyftas fram. Frågor kring kvinnors och mäns olika roller, ensamförsörjares särskilda problem och arbetsmarknadens karaktär borde utgöra bakgrund till en analys av förhållandet mellan barn och vårdnadshavare.

Syftet att stimulera föräldrar att vara tillsammans med sina barn när de är små borde starkt betonas. Föräldrarnas valfrihet att lämna sina barn i annans vård borde inte stödas med samhällsmedel. Det är en valfrihet på ekonomisk grund. Barnets rätt och barnets intresse är att låta sig bli vald av någon förälder. Det är det valet samhället skall stöda.

§ 4. Grunddelens belopp bör beslutas av lagtinget och intas i lagen tillsammans med en precisering av syskonförhöjning och partiellt stöd.

§ 6. Höjningen av grunddelen tillsammans med sänkningen av tilläggsdelens fulla belopp från 80 till 70 procent av grunddelen ger sammanlagt en större höjning för de med högre inkomster och är därför fördelningspolitiskt orättvis. Stöd bör utgå endast då föräldrarna vårdar sitt eller sina barn i hemmet.

För övrigt borde utskottet ha hemställt om att landskapsstyrelsen för lagtinget föreslår ett nytt system för hemvårdsstödet med pensionsrätt för den tid egna barn vårdas i hemmet.

Mariehamn den 14 maj 1996

Olof Erland

RESERVATION

Jag reserverar mig mot social- och miljöutskottets betänkande, dels avseende beredningen och behandlingen av landskapsstyrelsens framställning och dels vad gäller lagförslagets innehåll. Avsnittet om ärendets beredning och behandling har utarbetats tillsammans med utskottsledamoten Olof Erland.

1. Ärendets beredning och behandling

Principen om kommunal självbestämmanderätt och den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse kräver att kommunerna ges tillfälle att yttra sig i alla frågor som direkt berör dem. De åländska kommunerna och berörda föreningar har inte beretts tillfälle att yttra sig över väsentliga delar i landskapsstyrelsens framställning. I ett tidigare förslag från referensgrupp (ÅUS 1995:20), där utlåtanden inbegärts, ingick inte lagstiftningen om stöd för vård av barn i hemmet. Dessutom har viktiga bestämmelser i förslaget till ny barnomsorgslag, såsom målsättning och verksamhetspråk, förändrats eller tillfogats utan stöd i yttranden från berörda instanser. Flera utlåtanden betonade dessutom att det är väsentligt med en ny remissomgång efter vidtagna förändringar med ett helhetsunderlag som innefattar förslag till förordning och ny lagstiftning om stöd för vård av barn i hemmet.

En majoritet i utskottet har beslutat att framställningen om ny barnomsorgslagstiftning skall behandlas i skyndsam ordning och att ingenting skall ändras. Det torde vara unikt i landstinget och lagtingets historia att en ny, relativt omfattande lag föreslås bli antagen utan en reell sakbehandling.

En ansvarsfull lagstiftning bygger på att olika åsikter och värderingar ställs mot varandra och att de av folket valda representanterna försöker nå samsyn och samförstånd. Om landskapsstyrelsens förslag till lagar bedöms som färdigbehandlade inom landskapsstyrelsen åsidosätts lagtingets roll. Behandlingen i plenum och i utskott blir en ritual utan mening och lagtingets roll som folkrepresentation och lagstiftande organ undergrävs därmed.

Barnomsorgen är ytterst viktig i vårt samhälle och den skall verka enligt lagstiftningens intentioner och bestämmelser för lång tid framåt. Därför borde lagframställningen noggrant diskuteras och prövas. Det har inte heller framförts motiv för att lagstiftningsprocessen skall påskyndas.

2. Lagförslagets innehåll

2.1 Barnomsorgslag för landskapet Åland

1 § Föreslås benämningen skolbarnomsorg i stället för fritidshemsverksamhet. Skolbarnomsorg är mer beskrivande för den verksamhet man sysslar med och är också ett nordiskt vedertaget begrepp.

5 § För att betona att barnomsorgsverksamhet gäller även barn med särskilda behov, bör detta anges genom en skild paragraf.

12 § Barnomsorgen är en del av kommunens socialservice och därmed socialvård, varför jämförelser med självstyrelselagens 40 § om skolornas undervisningsspråk inte är relevant. Med hänvisning till detta föreslås att paragrafen stryks.

2.2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet

Jag föreslår att lagförslaget skall förkastas, då det inte uppfyller kravet på social rättvisa.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår jag

att Lagtinget måtte godkänna det i framställningen ingående första lagförslaget i enlighet med framställningen, dock med följande ändringar:

4 §

(1 och 2 mom. lika som i framställningen).

Med barnomsorg avses i denna lag daghemsverksamhet, förundervisning, lekverksamhet och *skolbarnomsorg*.

5 §

Barn med särskilda behov

Inom all barnomsorgsverksamhet skall hänsyn tas till barn med särskilda behov.

6-12 §§

(Lika som i framställningens 5-11 §§).

(Framställningens 12 § utesluts).

Jag föreslår vidare

att Lagtinget måtte förkasta det i
framställningen ingående andra
lagförslaget.

Mariehamn den 14 maj 1996

Christian Beijar

